

Örökségvédelmi hatósági tevékenység

Erdei régészeti lelőhelyek – megőrzés, kutatás, fenntartható használat

Ódorné Tóth Tünde, osztályvezető

Tolna Vármegyei Kormányhivatal,

Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály, Örökségvédelmi Osztály,

Jogszabályi keretek

Örökségvédelem, a Kötv. és az Övr. általános rendelkezései:

- Kötv. 3. § - a kulturális örökség védelme érdekében a köz- és magáncélú fejlesztéseket, e védelemmel összhangban kell végezni.
- Kötv. 4. § (1) - a kulturális örökség a nemzet egészének közös szellemi értékeit hordozza, ezért megóvása mindenkinek kötelessége. Tilos a kulturális örökség elemeinek veszélyeztetése, megrongálása, megsemmisítése...
- Kötv. 5. § (1) - a kulturális örökség védelme közérdek, megvalósítása közreműködési jogosultságot és együttműködési kötelezettséget jelent az állami és önkormányzati szervek, a nemzetiségi szervezetek, a vallási közösségek, a civil és gazdálkodó szervezetek, valamint az állampolgárok számára.
- Kötv. 10. § (1) A régészeti örökség elemeit lehetőleg eredeti lelőhelyükön, eredeti állapotukban, eredeti összefüggéseikben kell megőrizni. (2) A régészeti lelőhelyek védelmére irányuló intézkedéseknek elsősorban megelőző, szükség esetén mentő jellegűeknek kell lenniük.
- A Kötv. a védett kulturális örökségi elemek, így a régészeti lelőhelyek esetében is kimondja a fenntartható használat elvét, amely a védett kulturális örökség olyan módon történő használata – ideértve a kármegelőző és kárcsökkentő tevékenységeket is –, amely nem haladja meg a szakmailag indokolt mértéket és nem vezet az örökség elemeinek állapotromlásához, így biztosítva azok fennmaradását a jelen és jövő nemzedékek számára.
- Övr. 21.§ (2) bekezdése értelmében a nyilvántartott régészeti lelőhely állapotromlásának minősül a réteg vagy rétegsor átvágása, a történeti összefüggés megszüntetése, a régészeti leletek eredeti helyükről történő elmozdítása régészeti feltárás nélkül.

Erdészeti jogszabályok:

- Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény (a továbbiakban: Evt.)
- Az egyes erdészeti és hatósági eljárások bejelentések, valamint hatósági nyilvántartások eljárási szabályairól szóló 433/2017. (XII.21.) Korm. rendelet
- A földművelésügyi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek kijelöléséről szóló 383/2016. (XII. 2.) Korm. rendelet
- 61/2017 (XII.21.) FM rendelet az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény végrehajtásáról (a továbbiakban :Vhr.)

Erdészeti igazgatás, erdészet területi egységei, erdőtervezés (Evt. 16.§)

Az erdészeti igazgatási szervek:

- Erdészeti hatósági hatásköröket a kijelölt Kormányhivatalok főispánjai gyakorolják speciális illetékességi területtel.
- Az erdőtervezési igazgatási feladatokat az Agrárminisztérium Erdőrendezési Főosztálya végzi
- Az erdészeti nyilvántartást illetékességi területükön a kormányhivatalok vezetik, az interaktív erdőtérkép Nemzeti Élelmiszerlánc Biztonsági Hivatal honlapján érhető el: <https://erdoterkep.nebih.gov.hu/>.

Erdőtervezési körzetek: A körzetek a fenntartható erdőgazdálkodási tevékenység tervezésének és ellenőrzésének egységei. A miniszter határozza meg és jogszabályban tesz közzé. A hosszú távú tervek körzetenként készülnek.

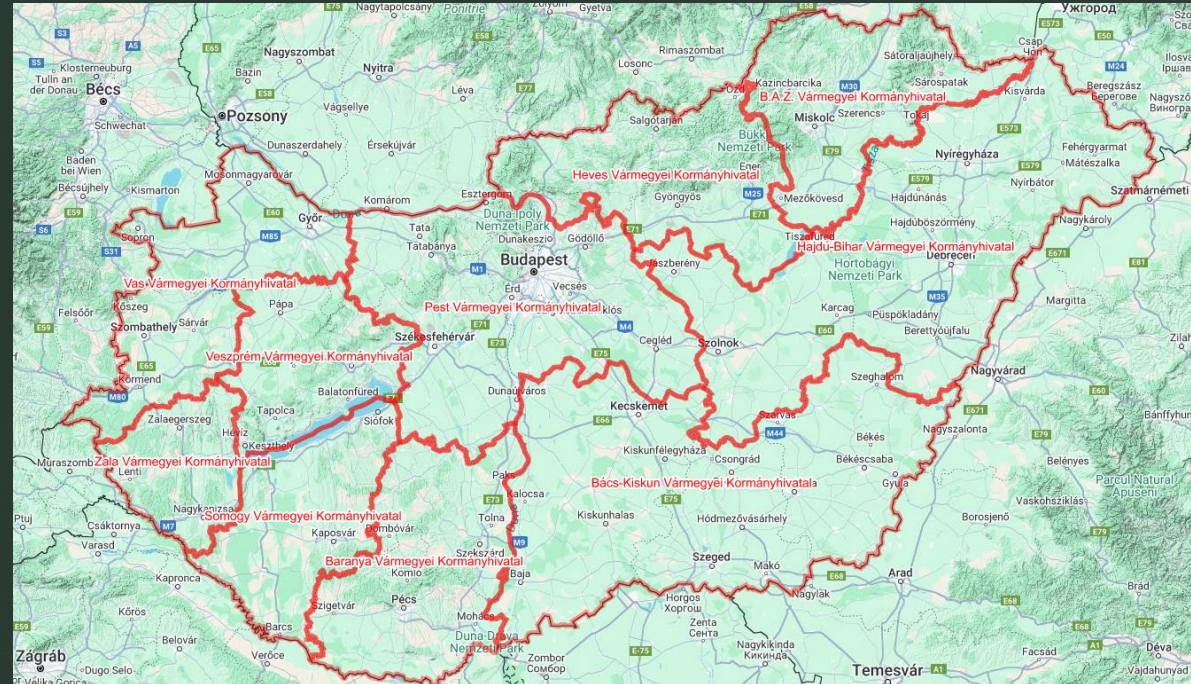
Erdőtag: Az erdőtag a település közigazgatási határán belül az erdő területi rendjét, kellő áttekintését, az erdőgazdálkodási tevékenység alapegységeinek tartós szerkezetbe foglalását biztosító területi egység.

Erdőrészlet: Az erdőtagon belül az erdő részlet az erdőgazdálkodási tevékenység és az erdészeti igazgatás, nyilvántartás olyan alapegysége, amely a rajta található erdei életközösség, a fenntartható erdőgazdálkodási tevékenység jellemzői, valamint az erdő használati viszonyai alapján egységesnek tekinthető.

Az erdőtagot és az erdő részletet a körzeti erdőtervezés során, illetve az erdő telepítésének engedélyezésekor az erdészeti hatóság jelöli ki.

Erdőtervezés: Az erdőtervezés folyamatát az Agrárminisztérium közleménye indítja, amely elektronikusan kerül közzétételre.

Az erdőtervezés ütemezését a Vhr. mellékletei határozzák meg. Külön értesítést az örökségvédelmi hatóság csak abban az esetben kap az erdőtervezési körzetben van örökségvédelmi védőerdő. A tájékoztatásban szerepel az erdőtervezés kezdete, várható befejezése, a körzet megnevezése, erdészeti adatai, az érintett települések megnevezése. Az erdőterv készítése során az erdőtulajdonosok javaslatai, valamint az érintett hatóságok által szolgáltatott adatok és tények alapján az előzetes erdőterv módosításra kerül, ezután az erdő részlet szintű tárgyalásokat követően kerül elfogadásra az erdőterv, amely az adott erdőtervezési körzetben végzett tevékenységeket, azok ütemezését 10 évre meghatározza.

Erdő, erdőhasználat- alapfogalmak

erdő: Erdőrészlet, szabad rendelkezésű erdő, egyéb részlet (Evt. 6.§)

véghasználat: vágásos vagy átmeneti üzemmódban kezelt erdőben végrehajtott fakitermelés, amelynek következtében erdő-felújítási kötelezettség keletkezik;

erdőgazdálkodás: az erdő Evt. 2. § (1) bekezdésében foglaltak szerinti fenntartására, közérdekű funkcióinak biztosítására, őrzésére, védelmére, az erdővagyon bővítésére, valamint – a vadászati jog gyakorlása, hasznosítása kivételével – az erdei haszonvételek gyakorlására irányuló tevékenységek összessége;

erdészeti szakszemélyzet: az e törvény végrehajtására kiadott jogszabály szerinti végzettséggel rendelkező, az erdészeti hatóság által vezetett erdészeti szakirányítói névjegyzékben erdészeti szakszemélyzetként nyilvántartott személy;

tisztás: az erdőben természetes folyamat útján létrejött, vagy mesterségesen kialakított, erdei fafajok által legfeljebb szórványosan, erdei cserjefajok által legfeljebb 50 százalékos mértékben fedett terület; (egyéb részlet)

terméketlen terület: az erdészeti hatóság által termőhelyi adottságainál fogva erdő fenntartására alkalmatlanná minősített terület; (egyéb részlet)

erdőgazdálkodó: az erdő fenntartására, közérdekű funkcióinak biztosítására, őrzésére, védelmére, az erdővagyon bővítésére, az erdei haszonvételek gyakorlására irányuló tevékenységek végző természetes vagy jogi személy.

Az erdő rendeltetése

védelmi

- természetvédelmi
- talajvédelmi
- vízvédelmi
- part és töltésvédelmi
- településvédelmi
- tájképvédelmi
- műtárgyvédelmi
- **örökségvédelmi**
- bányászati
- Natura 2000
- különleges
(árvízvédelmi, honvédelmi,
határrendészeti)

közjóléti

- **parkerdő**
(sport, turisztika, üdülés
céljából kialakított erdő)
- vadaspark

gazdasági

- faanyagtermelő
- szaporítóanyag-termelő
- vadaskert
- földalatti gomba termelő
- mezővédő
- **tanerdő**
(szakmai vagy erdei
iskolai oktatást szolgáló
erdő)
- kísérleti
- erdészeti génrezervátum

▶ Az erdőgazdálkodás üzemmódja

Vágásos üzemmód

- Az erdőgazdálkodás során az erdőben közel egykorú faállomány fenntartása és nevelése valósul meg, amely faállomány térben és időben rendszeres ciklikussággal véghasználatra és erdőfelújításra kerül.

Átmeneti üzemmód

- Az erdőgazdálkodás fő célja a vágásos üzemmódról az örökerdő üzemmódra való áttérés, vagy a homogén, közel egykorú faállományok kisterületű szerkezeti változatosságának a növelésével az erdőborítás vágásos üzemmódú erdőgazdálkodáshoz képest folyamatosabb fenntartása.

Örökerdő üzemmód:

- Az erdőgazdálkodás során az erdőben erdőfelújítási kötelezettséget keletkeztető véghasználati fakitermelés nem történik, az erdő faállománya az örökerdő fenntartási tervben foglaltaknak megfelelően alakul, annak összetétele, kor- és térbeli szerkezete változatos, és ezzel megvalósul a folyamatos erdőborítás.

Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmód:

- Az erdőgazdálkodás során faállomány-gazdálkodásra nem kerül sor, az erdőben fakitermelés kísérleti, erdővédelmi, természetvédelmi, közjóléti, erdőfelújítási vagy egyéb közérdekű céllal folytatható.

Erdőgazdálkodáshoz kapcsolódó károsító tevékenységek

Fakitermelés

71. § (1) A fakitermelés módja lehet:

- a) *tisztítás*: a fiatal erdő nevelése, megfelelő fejlődése céljából végzett fakitermelés;
- b) *gyérítés*: az erdő faállománya minőségének javítását és a fahozam növelését szolgáló fakitermelés;
- c) *tarvágás*: a faállomány egy beavatkozással végrehajtott kitermelése, véghasználata;
- d) *fokozatos felújítóvágás*: a faállomány fokozatos, időben elhúzódó, de 30 évet nem meghaladó időtartamú, több alkalommal végrehajtott véghasználat jellegű kitermelése,
- e) *szálatóvágás*: a faállomány fokozatos, 30 évet meghaladó időtartamú, több alkalommal végrehajtott véghasználat jellegű kitermelése;
- f) *készletgondozó használat*: a folyamatos erdőborítás fenntartása mellett végrehajtott – vegyes korú és szerkezetű erdő kialakítását és fenntartását célzó – fakitermelés, amelynek mértéke a készletgazdálkodáson alapul;
- g) *egészségügyi fakitermelés*: az elhalt, a súlyosan sérült vagy a veszélyes károsítók elszaporodását előidéző, beteg fák kitermelése;

Felújítás

51.§ (4) Az erdő felújítása történhet:

- a) természetes módon:
    - aa) a kitermelésre kerülő faállomány talajra hulló magjáról (mageredetű természetes felújítás);
    - ab) a kitermelt faállomány gyökeréről vagy tuskójáról kihajtott sarjakról (éger, akác, nyár, fűz)
  - b) mesterséges módon, amelynek során a kitermelendő faállomány védelmében, vagy a kitermelt, illetve kipusztult és eltávolított faállomány helyén magvetéssel, csemeteültetéssel vagy dugványozással gondoskodnak a faállomány újbóli létrehozásáról.
- (5) Sarjeredetű természetes felújítással az éger, az akác, a nyár, valamint a fűz főfafajú erdők újíthatók fel.

Taposási kár

87. § (1) Erdőgazdálkodási célú erdei járműforgalomnak minősül az erdészeti erő- és munkagép, valamint erdőgazdálkodási tevékenységet szolgáló egyéb jármű erdőben, valamint az erdészeti feltáróhálózat részét képező erdei úton való közlekedése

Az erdei lelőhelyekkel kapcsolatos örökségvédelmi hatósági feladatok

Örökségvédelmi hatósági eljárások:

védett régészeti lelőhelyek ellenőrzése, örökségvédelmi engedélyezés (más hatósági engedélyhez nem kötött tevékenység esetén), örökségvédelmi kötelezés, örökségvédelmi bírság

Egyedi erdészeti hatósági eljárásokban való részvétel:

Engedélyköteles tevékenységek:

Az erdészeti létesítmények engedélyezése (Evt. 15.§):

- az erdészeti magánút és annak tartozékai létesítése
- a négy méter átlagos koronaszélességet elérő épített közelítő nyom és annak tartozékai létesítése,
- az erdei kerítés létesítése, bővítése, korszerűsítése, megszüntetése, vagy rendeltetésének megváltoztatása

Az erdő igénybevétele (Evt.77. §)

- az erdő mezőgazdasági művelésbe vonása;
- az erdő termelésből való kivonásával járó létesítmény elhelyezése vagy tevékenység gyakorlása (termelésből kivonás);
- c) az erdő termelésből való időleges kivonásával járó létesítmény elhelyezése vagy tevékenység gyakorlása (időleges igénybevétel);
- d) az erdő termelésből való kivonásával nem járó, rendeltetésszerű használatot akadályozó igénybevétel, különösen villamos vezeték, gázvezeték, távközlő- vagy más közművezeték, sí- és egyéb sportpálya létesítése és fenntartása

Erdőtelepítési terv jóváhagyása (Evt. 44.§ (2))

- Erdőtelepítés a tulajdonos, valamint az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett vagyongazdálkodói, illetve hasznélvezeti jog jogosultjának hozzájárulásával, az erdészeti hatóság által jóváhagyott erdőtelepítési-kivitelezési terv alapján végezhető.

A terület régészeti érintettsége esetén tervezett tevékenységhez amennyiben az örökségvédelmi szakkérdés vizsgálata során megállapításra kerül, hogy a tervezett tevékenység az kulturális örökségvédelem jogszabályi kritériumainak nem felel meg ezért nem engedélyezhető, a kérelem elutasításra kerül. Amennyiben a tevékenység nem érinti közvetlenül a régészeti lelőhelyet vagy feltételezhetően nem károsítja azt jelentős mértékben a szakkérdés vizsgálata során feltételként, régészeti feladatellátás (régészeti megfigyelés vagy teljes felületű megelőző feltárás) kerül meghatározásra, amely feltétel az engedélyben kikötésként szerepel.

Bejelentés köteles tevékenységek - 21 nappal a tevékenység megkezdése előtt

- szabad rendelkezésű erdő telepítése, felújítása, valamint a faállományának kitermelése, a terület mezőgazdasági művelésbe vonása (Evt.11. §)
- fakitermelés, erdősítés megkezdése, pótlás (Vhr. 28.§)
- az erdészeti létesítmények létesítése, bővítése (az engedélyes kör kivételével, Evt.15.§.)

A bejelentés köteles tevékenységek esetében, nem írja elő a jogszabály örökségvédelmi szakkérdés vizsgálatát, az Evt. alapján az erdészeti hatóság a döntése megküldésével értesíti az örökségvédelmi hatóságot a terület régészeti érintettsége esetén.

Gyulaj, Pogány templom

Fenntartható használat elvének érvényesítése az erdei lelőhelyek esetében

Új erdő telepítése, felújítás: (megelőző jellegű beavatkozás)

A hatósági munka során a erdei régészeti lelőhelyek esetében az erdőkenti használat jellemzői miatt az örökségvédelmi szakkérdés vizsgálata során az Övr. 88. §-(1) bekezdésének rendelkezésein túl, biztosítani kell a fenntartható használat elvének hosszú távú érvényesülését. Nem feltétlenül a tervezett beavatkozás, beruházás a veszélyeztető tényező, hanem a hosszú távú következményei illetve maga a későbbi használat. - pl. erdő felújítás magról vagy dugvánnyal

Új erdő telepítése, nyilvántartott régészeti lelőhelyre az örökségvédelmi jogszabályok értelmében nem engedélyezhető, vagy különösen indokolt esetben a régészeti lelőhely teljes felületű megelőző feltárást követően engedélyezhető – általában ennek költségei miatt a gazdálkodó inkább más célra hasznosítja a területet.

A felújítási módok közül a legsúlyosabban károsító a sarjról való megújítás, ha az gyökérszagattással történik- ez elsősorban akácoshál alkalmaznak, ez régészeti lelőhelyen nem engedélyezhető.

Lehetséges kompromisszumok:

- Evt.13.§ (2) Az erdészeti hatóság az erdő természeti és gazdálkodási viszonyaival, rendeltetéseivel, valamint közérdekű korlátozásaival összhangban az erdőgazdálkodó által a tulajdonos hozzájárulásával beadott kérelemre engedélyezheti az erdő területén az (1) bekezdésben foglalt
    - a) tisztásként,
    - b) nyiladékként,
    - d) cserjésként vagy
    - e) erdészeti létesítményhez tartozó területként– az a) és d) pont esetében legfeljebb egy hektár kiterjedésű területet érintően, a b), c) és e) pont esetében az indokolt kiterjedésű területet érintően – fátlan állapot kialakítását és fenntartását (a továbbiakban: fátlan állapotban tartott erdő).
  - (3) Az erdészeti hatóság a természetvédelmi hatóság kezdeményezésére természetvédelmi okból előírhatja az erdő faállománnyal nem borított területének fátlan állapotban tartott erdőként való további fenntartását.
- Lehatárolható régészeti lelőhely esetén – elkerülés.

Meglévő erdő - földmunkával járó tevékenységek: (mentő jellegű beavatkozás)

Fakitermelés –

Régészeti feladat ellátás előírása önmagában nem biztosítja a régészeti lelőhely megmaradását, ezért a kitermelés részleges tiltása inkább megfelel az örökségvédelmi jogszabályoknak.

Evt. 71.§

(2) A fa kitermelésekor figyelemmel kell lenni a vízforrások és vízbázisok védelmére, a védett élő szervezetek élőhelyére, az élettelen természeti értékek védelmére, a tájképre, valamint az értékes emberi alkotások környezetére.

(3) Az erdészeti hatóság a vízforrások, vízbázisok, a védett élő szervezetek élőhelyének, az élettelen természeti vagy tájképi értékek környezetének, a közjóléti objektumok védelme érdekében egyes fák vagy facsoportok kitermelését megtilthatja.

Tarvágás esetén a régészeti lelőhely területén a tuskókiszedés nem engedélyezhető, a gép földmunkák esetén minden esetben kell taposási kárral számolni, ezért a munka időbeli ütemezése is jelentőséggel bír.

Az örökségvédelmi beavatkozás nem hatósági eszközei, jó gyakorlatok

Az Evt. az örökségvédelmi védőerdőn kívül nem nevesít a kulturális örökségi elemek védelmét biztosító jogi intézményt, az örökségvédelmi szakkérdés vizsgálatán túl

Részvétel az erdőtervezésben:

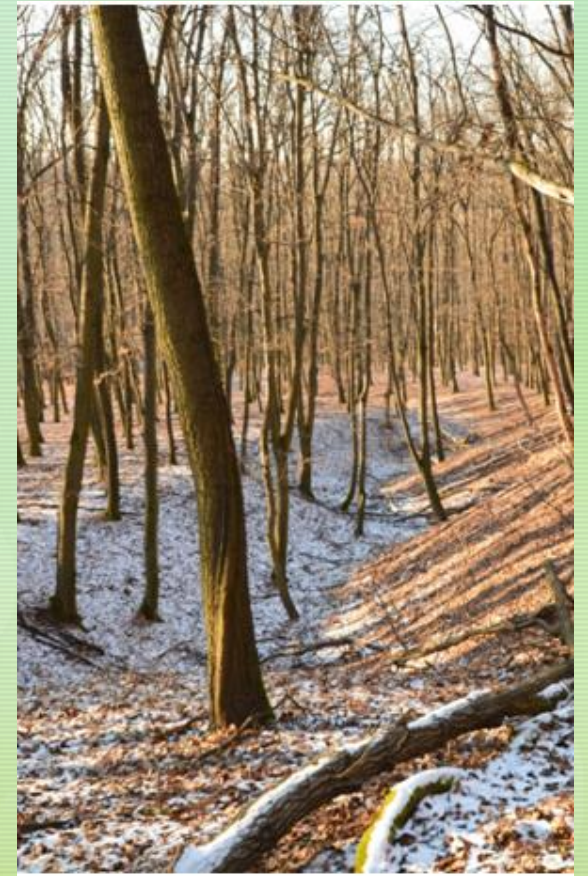
- Adatszolgáltatás az erdőtervezéssel érintett lelőhelyekről, típusonként (védett régészeti lelőhelyek, régészeti emlékek, tájképi jelentőségű lelőhelyek, nyilvántartott régészeti lelőhelyek) a jogi státusz és a védelem, illetve az ebből fakadó korlátozások és az ezeket megalapozó jogszabályok felsorolásával,
- A régészeti lelőhely védett jogi jellegének feljegyzése az erdőrészlet leíró lapokra
- Ahol indokolt ott az örökségvédelmi védő erdő rendeltetés – itt érdemes mérlegelni kell, hogy a jelenlegi a használat milyen mértékben veszélyezteti a régészeti lelőhely állapotát, fennmaradását.

Együttműködés társhatóságokkal , erdőgazdálkodókkal, régészeti feladatellátóval:

- Szakmai kapcsolatok kiépítése, közös szemlék, hatósági ellenőrzések,
- Előzetes tájékoztatás- a földmunkával járó bejelentés köteles tevékenységek esetén és az erdőrészlet leíró lapokon szereplő régészeti lelőhely jelzés alapján az erdőgazdálkodó vagy az erdészeti szakszemélyzet megkeresése alapján egyedi tájékoztatás nyújtása írásban. A hatósági eljárástól függetlenül fel lehet hívni az erdőgazdálkodók figyelmét az örökségvédelmi jogszabályokból fakadó kötelezettségekre, korlátozásokra, a régészeti feladatellátás biztosítására, ennek elmulasztása esetén az örökségvédelmi bírság kiszabásának lehetőségére.
- Erdőtelepítés esetén tervegyeztetési lehetőség biztosítása, az elkerüléshez szükséges adatok szolgáltatása.
- Pontszerű beavatkozások az erdőtervben szereplő tevékenységekhez kapcsolódóan- az erdőgazdálkodóval és az erdészeti hatósággal együttműködve tisztások kijelölése vagy fátlan állapotban tartás kezdeményezése, fakivágás korlátozása, tiltása vagy előírása - főként kisebb, jól körülhatárolható területek esetén pl.: épített emlék, halom.

További lehetőségek:

- jogalkotás: a természetvédelmi hatósághoz hasonlóan az örökségvédelmi hatóságot is nevesíteni az erdőtervezési folyamatban, az Evt. 13. (3) bekezdésében foglalt fátlan állapotban való tartást az örökségvédelmi hatóság is kezdeményezhesse
- védettségre vonatkozó információk megosztása a társhatósággal - országos szinten régészeti adatok szolgáltatása az erdőtervezéshez
- régészeti kutatás: az erdei lelőhelyek szisztematikus kutatása, az erdészeti felügyelők, erdészeti szakszemélyzet segítségével –
a hatósági beavatkozás lehetőségei a nyilvántartott régészeti lelőhelyhez kötöttek !

Tamási – Kosba, Szőlőhegy
középkori út

Erdei lelőhelyek jellemzői a régészeti kutatás szempontjából

Erdei lelőhelyek

- A régészeti jelenségek nagy felületen, eredeti térbeli összefüggésben tanulmányozhatók, az egykori pusztulási körülmények és a folyamat jól rekonstruálható, a minimális az erózió miatt.
- A hagyományos terepbejárás kevésbé eredményes, a fémkeresős kutatás korlátozottan használható. A LiDAR látványos eredményeket produkál.
- Az aljnövényzet és szintkülönbségek miatt nehezebb bejárhatóság, rosszabb észlelési körülmények, első sorban a terepalakulatok észlelhetők, az észlelés gyakorlatot igényel.
- Kevésbé bolygatott vagy érintetlen lelőhelyek, jó állapotú, nagy mennyiségű leletanyag, teljes spektrum.

Szántóföldi lelőhelyek

- Az intenzív használat miatt a régészeti lelőhelyek pusztulása gyors és folyamatos.
- Kutatási módszerek: elsősorban terepbejárás, műszeres kutatás, légifotó, műholdkép.
- Nagy terület bejárható, nincsenek fizikai akadályok, kutatási szempontból kedvező terepviszonyok.
- Lerabolt, kifosztott lelőhelyek, töredékes, hiányos leletek, tárgy típusok hiányoznak.

Régészeti kutatás I.

Gyulai erdő középkori régészeti objektumai
- dr. K. Németh András kutatásai

Irodalom: K. Németh András- Máthé Gábor: Horhosok, puszták, bűvölíkok
Studia Ethnologica Hungarica XX. 2020.

Rekonstruált középkori úthálózat

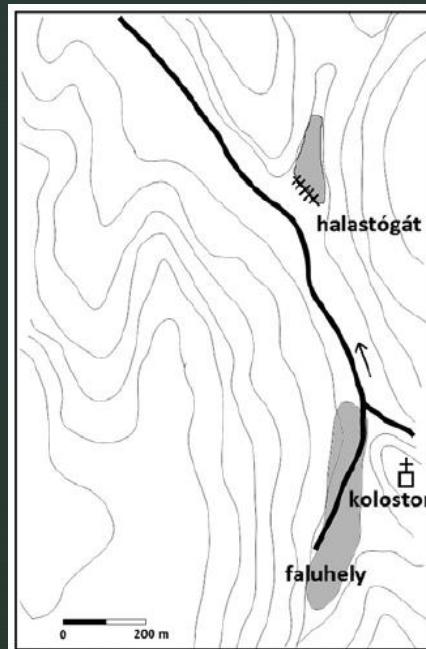
Gyulai Csáki tető középkori templom

Tamási-Kosba, Likas-hegy Ny 1. mélyút

Tamási, Kosba- bűvolyuk

Tamási - Kosba 16. század közepén elpusztult pince

Gyulaj – Marczin kút – középkori halastó és gát

Régészeti kutatás II.

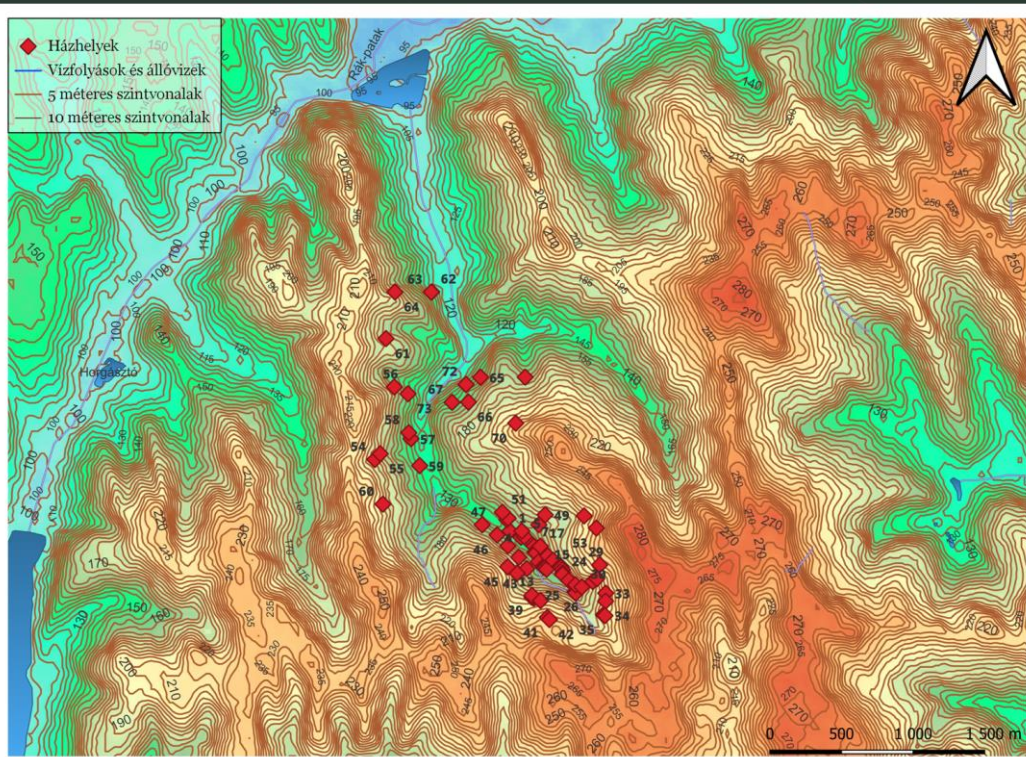
Szekszárd határa, Sötét-völgy, Fazekas-völgy középkori települések

A 14. sz. végétől a 16. sz. végéig létezett Kis-Bat falu és a 13. sz. második felétől a 16. sz. közepéig létező Nagybat településsel azonosíthatók. Ez utóbbi faluhelyen tájrégészeti jelenségeket, ház- és pincehelyeket is megfigyeltünk, ezek szabad szemmel is láthatóak a bolygatatlan erdei talajviszonyoknak köszönhetően (9. kép), kirajzolva a falu magjának és a hozzá tartozó tanyáknak a hálózatát. Az objektumoknál, szinte kivétel nélkül mindegyiknél középkori vaseszközök, patkók, szőlőmetsző kések, sarlók, kapák, lakatok stb. kerültek elő. Ami számunkra még fontosabb, hogy nagyon sok esetben éremanyag is kapcsolódik ezekhez. A Fazekas-völgyben található Haramia-forrástól északra lévő tisztáson a házhelyek sorokat, utcákat alkotnak, melyeket a mélyutak kötnek össze (2–4, 10. kép). A tisztástól északra található erdős területen, egészen a sötét-völgyi gyerektáborig szórványosan ugyan, de szintén találhatóak házhelyek, tanyahelyek, két 15. századi és nyolc 17. századi érmétől eltekintve a 16. századra datálhatóan. Nagybat és Kisbat falu területi nagysága észak–déli irányban 5 kilométer hosszúságú, átlagos szélessége 600 méter. Nagy- és Kisbat kutatásával egy komplex településszerkezet rajzolódik ki..Forrás:

K. Tóth Gábor : **Előzetes közlemény a Szekszárd határában található Bat faluról és éremleleteiről**
A WOSINSKY MÓR MÚZEUM ÉVKÖNYVE • 45. (2023) 111–124. DOI: <https://doi.org/10.55022/WMMME.2023.3>

középkori mélyút

beomlott ház nyoma az erdőben